

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра Бухгалтерського обліку та аудиту
(повна назва кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(шифр та найменування спеціальності)
за магістерською програмою професійного спрямування
«Облік, аудит і оподаткування підприємницької діяльності»
(назва магістерської програми)

на тему: «Облікова модель розрахунків з різними дебіторами та кредиторами: діюча практика та можливості вдосконалення (на прикладі ВП «ОДЗП»)»

Виконавець:

студентка 6 курсу 1М групи ЦЗФН

Шаліна І.І.

(прізвище та ініціали)

(підпис)

Науковий керівник:

кандидат економічних наук, доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Шерер І. Л.

(прізвище та ініціали)

(підпис)

ОДЕСА – 2018

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Взаємовідносини, які виникають між підприємствами в результаті здійснення фінансово-господарської діяльності, пов'язані з різними видами розрахунків, що, у свою чергу, обумовлює виникнення як дебіторської, так і кредиторської заборгованості. І.Д. Ватуля та інші автори наголошують на тому, що поділ підприємств, організацій та установ на дебіторів і кредиторів переважно умовний і визначається підприємством самостійно, виходячи зі змісту першої операції або дебетового чи кредиторського сальдо [29, с. 70].

В умовах ринкового середовища при виникненні будь-якого виду заборгованості часто виникають ризики, які обумовлені обставинами, що склалися при проведенні взаємних розрахунків між обома сторонами. З метою успішного ведення статутної діяльності і недопущення ризиків необхідно мати повну і всебічну інформацію, яку отримують за допомогою даних бухгалтерського обліку. Тому передусім необхідно налагодити систему облікової політики стану дебіторської заборгованості, щоб можна було оперативного усувати всі негативні явища, які виникають при цьому, й уникати ризиків.

Для ефективного функціонування підприємства необхідним є достовірне облікове відображення, контроль та аналіз дебіторської і кредиторської заборгованості, для отримання об'єктивної інформації та прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Питаннями обліку дебіторської та кредиторської заборгованості підприємств займаються як вітчизняні вчені: Ф.Ф. Бутинець, С.Ф. Голов, В.П. Завгородній, М.С. Пушкар, Г.Г. Кірейцев, В.М. Костюченко, Г.О. Москалюк, Л.К. Сук, так і зарубіжні вчені: Є. Брігхем, Р. Дамарі, Д. Ларсон, М.Р. Метьюс, Г. Шорт, Я.В. Соколов та інші.

Вивчення праць згаданих науковців дало змогу зрозуміти зміст дебіторської заборгованості, порядок ведення її обліку, а також виявити низку проблем, які існують сьогодні у діяльності підприємств при проведенні розрахунків з різними дебіторами та кредиторами.

Відсутність налагодженої системи обліку, що регулюється низкою нормативно-правових актів, створює умови для виникнення ризиків, що негативно впливає на результати роботи підприємств. Згадані питання розглядаються дослідниками лише в загальному теоретичному плані без виділення існуючих проблем та їх вирішення, що й обумовило актуальність обраного дослідження.

Мета дослідження Метою дослідження є вивчення теоретико-методичних положень та розробка практичних рекомендацій з удосконалення обліку, контролю та аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості в системі управління підприємств залізничного транспорту.

Завдання дослідження:

- дослідити економічну природу дебіторської та кредиторської заборгованості;
- систематизувати класифікацію дебіторської та кредиторської заборгованості з урахуванням потреб підприємств залізничного транспорту;

– проаналізувати існуючі методи нарахування резерву сумнівних боргів у вітчизняній та зарубіжній практиці та розробити рекомендації щодо їх використання на досліджуваному підприємстві;

– дослідити особливості організації бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю на підприємстві;

– проаналізувати поточний стан дебіторської та кредиторської заборгованості і їхній вплив на діяльність підприємства.

Об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження є процес організації обліку, контролю та аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємстві залізничного транспорту.

Предмет дослідження. Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних, організаційних і практичних засад обліку, контролю та аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості в підприємствах залізничного транспорту.

Методи дослідження. Теоретичним підґрунтям здійсненого дослідження стали методологічні і загальнонаукові принципи проведення комплексних досліджень. Для вирішення поставлених завдань в роботі використовувались загальнонауковий діалектичний метод, методи індукції, дедукції. В процесі дослідження теорії і практики обліку дебіторської та кредиторської заборгованості використані прийоми оцінки, зіставлення, порівняння, групування, класифікації, а також статистичні методи.

Інформаційна база дослідження. В процесі дослідження використовувалися законодавчі та нормативні акти органів державного управління; теоретичні та методичні розробки вітчизняних та зарубіжних учених; публікації в періодичних виданнях з економіки, бухгалтерського обліку, контролю та аналізу; матеріали науково-практичних конференцій, семінарів та форумів; аналітичні дослідження; інформаційні ресурси мережі Інтернет; результати спостережень та логічних викладів щодо організації обліку та внутрішнього контролю дебіторської та кредиторської заборгованості у ВП «ОДЗП».

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (63 найменування) та 15 додатків. Загальний обсяг роботи становить 93 сторінки. Основний зміст викладено на 85 сторінках. Робота містить 27 таблиць, 3 рисунки.

Публікації. За результатами виконання кваліфікаційної роботи магістра підготовлено до публікації тези доповіді на I Міжнародної науково-практичної конференції «Підприємницька модель економіки та управління розвитком підприємства» на тему: «Організаційні засади обліку та контролю розрахунків з оплати праці».

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі визначено сутність дебіторської та кредиторської заборгованості у історичному аспекті. Розглянуто законодавчу та нормативну базу обліку розрахунків з різними дебіторами та кредиторами.

Розглянуто проблеми обліку дебіторської та кредиторської заборгованості.

В другому розділі проведено дослідження з питань практики обліку дебіторської та кредиторської заборгованості на ВП «ОДЗП», визначено недоліки.

В третьому розділі вивчено методика аудиту розрахунків з різними дебіторами та кредиторами. Виконано аналіз складу та структури дебіторської заборгованості та кореляційно-регресійний аналіз стану дебіторської заборгованості. Визначено можливості удосконалення обліку та внутрішнього контролю.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити такі основні висновки.

Протягом усього періоду розвитку бухгалтерського обліку як науки, так і практики вчені-бухгалтери центральну увагу приділяли розрахунковим операціям та аспектам відображення в обліку дебіторської і кредиторської заборгованості, оскільки операції, які – виникають у результаті взаємовідносин підприємств із контрагентами, безпосередньо впливають на фінансовий стан та стабільність підприємства.

Від співвідношення їх загального обсягу, структури, видів і надійності контрагентів, строків погашення, швидкості обороту залежить не тільки поточна, але і майбутня фінансова стійкість підприємства, яке використовує в господарській практиці комерційне кредитування.

Коли дебітори розраховуються своєчасно, підприємство також своєчасно розраховується з кредиторами, оскільки дебіторська заборгованість – це борги покупців, а кредиторська заборгованість – це борги постачальникам та своєму персоналу по заробітній платні, борги перед бюджетом тощо. Виконання цих умов унеможливує існування проблеми простроченої заборгованості.

Підприємство перманентно має вільні кошти в обороті і розраховується з кредиторами своєчасно, за умови, що дебітори дотримуються договірних термінів погашення зобов'язань, за таких умов:

– перевищення середньоденної суми витрат має перевищувати середньоденний обсяг витрат на реалізацію продукції/послуг та забезпечувати приріст балансових запасів;

– обіг дебіторської заборгованості має бути швидшим за кредиторську.

В іншому випадку необхідно залучати банківські кредити, отже треба вибирати між наявністю достатніх коштів в обороті та збереженням платоспроможності

Наразі за глобалізації економічних процесів стає нагальним приведення до вимог міжнародних стандартів вітчизняної системи обліку.

Застосування існуючого досвіду і досвіду МСБО дозволить нам розкрити повністю облікову інформацію для ефективного управління господарською діяльністю підприємств, для ефективного управління дебіторською та кредиторською заборгованістю, що забезпечить в державі належне функціонування бізнесу та підприємництва з урахуванням національного законодавства.

Проте існує ряд проблем у відображенні дебіторської і кредиторської

заборгованості, серед них, найгострішими є: порядок списання і визначення наслідків списання заборгованості, співвідношення частки кредиторської і дебіторської заборгованості. Ці проблеми насамперед є наслідком недосконалості облікової системи окремих підприємств, відсутністю достатньої аналітичної інформації щодо розрахунків з різними дебіторами та кредиторами.

На досліджуваному підприємстві ВП «ОДЗП» ця проблема вирішується шляхом впровадження автоматизованої системи «Дебітори / кредитори», яка дасть можливість у майбутньому щодня формувати інформацію про стан дебіторської та кредиторської заборгованості в автоматизованому режимі, на кожному звітну, оперативну дату. Така інформація подається управлінському персоналу у формах внутрішньої звітності та використовується для оперативного аналізу та прогнозування.

Нами запропоновано структуру організації автоматизованої обробки облікової інформації щодо дебіторської та кредиторської заборгованості.

Перший рівень доцільно призначати для формування і обробки первинної інформації щодо розрахунків з дебіторами та кредиторами. На цьому рівні необхідно проводити обробку первинної інформації і відображення результатів для прийняття управлінських рішень за місцем здійснення операції.

Систематизацію і узагальнення інформації щодо дебіторської та кредиторської заборгованості доцільно виконувати на другому рівні інформаційної системи.

Цей рівень слід застосовувати для проведення контрольних-аналітичних процедур за комплексами завдань і прийняття оперативних управлінських рішень.

На третьому рівні інформаційної системи доцільно формувати звітну облікову інформацію, здійснювати ретроспективний аналіз і заключний контроль дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства.

Якісні характеристики інформаційних потоків третього рівня безпосередньо залежать від організації попередніх етапів облікового процесу, які формують дані первинного та поточного обліку.

Підсумковий облік – це завершальна стадія облікового процесу, на якій реалізується інформаційний продукт. На цій стадії здійснюватиметься:

- видача інформації згідно із встановленими пріоритетами (тобто забезпечується адресність і терміновість інформації);
- багатoproграмний режим забезпечення користувачів інформацією у реальному масштабі часу;
- складання фінансової звітності та її надання за належністю;
- ретроспективний аналіз та заключний контроль дебіторської та кредиторської заборгованості;
- прогнозування заборгованості відповідно до потреб підприємства.

На наше глибоке переконання впровадження модулю АС «Дебітори / Кредитори» в роботі досліджуваного підприємства практично повністю вирішить проблему забезпечення точності і оперативності інформації, підготовки різноманітних деталізованих даних, які допоможуть керівництву прийняти обґрунтовані рішення при виборі альтернативних варіантів фінансування дебіторської заборгованості, залучення і використання зобов'язань.

Щодо організації внутрішнього контролю. Служба внутрішнього контролю ВП «ОДЗП» повинна перевіряти законність проведених операцій щодо кожної суми заборгованості, виявити строки і умови виникнення заборгованості, а також винних у цьому осіб. В літературі практично немає розробок з перевірки правильності обліку сумнівних і безнадійних боргів.

Для відображення результатів внутрішнього контролю нами запропоновано такі документи:

- відомість перевірки стану дебіторської заборгованості;
- відомість перевірки складу резерву сумнівних боргів;
- відомість перевірки стану кредиторської заборгованості.

Подана у відомостях інформація дозволяють організувати раціональне управління дебіторською заборгованістю:

- постійний моніторинг розрахунків за простроченою (або відтермінованою) заборгованістю;
- моніторинг співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості для підвищення поточної ліквідності;
- своєчасно витребувати або гасити суми заборгованості.

Результати економічного аналізу фінансової звітності ВП «ОДЗП» свідчать про наступне.

На протязі досліджуваного періоду загальний розмір дебіторської заборгованості підприємства збільшився. В найбільшій мірі збільшився обсяг дебіторської заборгованості за розрахунками із різними дебіторами. (табл. 3.2)

Аналіз оборотності дебіторської заборгованості свідчить про негативну тенденцію к уповільненню оборотності. Це обумовлено зростанням середньорічних залишків дебіторської заборгованості. Уповільнення оборотності призвело до перевитрати коштів. (табл. 3.4, 3.5, 3.6)

Коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості у 2016 та 2017 році відповідає нормативу ($K_{дк} = 1$). Це свідчить про те, що коштів, які будуть отримані підприємством від дебіторів, повністю вистачить для покриття найбільш строкових зобов'язань підприємства перед кредиторами. (табл. 3.8)

Рекомендовані напрями удосконалення існуючої на підприємстві системи обліку та внутрішнього контролю розрахунків з дебіторами та кредиторами дозволять, на наш погляд, забезпечити своєчасність розрахунків, ефективність використання фінансових ресурсів та стабільність господарювання досліджуваного підприємства у цілому.

